פנינה לשבת
פרשת ויצא תשע"ז

בפנימיות הפרשה
(הרב אברהם מרדכי גוטליב שליט"א)

ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי א-לוהים עולים ויורדים בו
(בראשית כ"ח י"ב)

אומר הזוהר הקדוש –הסולם הזה הוא כל העולמות הרוחניים: אצילות, בריאה, יצירה, ועשייה. הסולם הזה עולה מהארץ, מהנקודה דעולם הזה ועד השמיים. "**והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו**" (שם י"ב) קושיית העולם ידועה –היה צריך להיות כתוב מלאכי אלוקים יורדים ואח"כ עולים, למה כתוב עולים ויורדים? מפרש ה"ברכת שלום" זצ"ל: מלאכי אלוקים אלו אנשים שהולכים בדרך עבדות השם, לכן קודם יש להם עלייה ואח"כ ירידה. כי אי אפשר שתהיה לאדם ירידה אם לא הייתה לו מקודם עלייה? זאת אומרת לפי שיעור הצפיות שיש לאדם מעצמו בקשר להתקרבות להשם, לפי מה שמראים לו משמיים שהוא מטרתו וגורלו ומגמתו של האדם, ואז כך גם גודל הירידה שלו, וכך גם גודל האכזבה שלו מעצמו? יש אנשים שמצפים להתפלל שלוש פעמים ביום וזה מספיק להם, ויש אנשים שרוצים להיות דבוקים בבורא עשרים וארבע שעות ביממה – בתכלית הגובה – בתכלית היופי , עם כל רוממות הקב"ה . ולפי גודל העלייה של האדם כך גודל הירידה , לכן כתוב מלאכי אלוקים עולים ואח"כ יורדים , כי אי אפשר בצורה אחרת

מחשבה פנימית
(יואל אופנהיימר)

"וצריך להבין חומר ענין העונש וכו', שאינו ח"ו בדרך נקמה, אלא הוא ענין קודם ונמשך בחיוב..."
(הרב יהודה ליב אשלג זצ"ל. מאמר סיכום הקדמה לפנים מאירות ומסבירות. מתוך הקדמות הסולם)

למדנו בשבוע שעבר שכל עניין העונש שהאדם מקבל, אינו מגיע מתורת נקמה ח"ו, אלא אדרבא, הוא בא משורש אהבתו של ה' יתברך אל האדם. כי מטרת הבריאה היא "להיטיב לנבראים". אך מלמד אתנו רבנו בעל הסולם, ישנם שתי הבנות יסודיות בהקשר להטבה זו:

ראשית, מהות ההטבה אינה חומרית, לטובת הגוף ותאוותיו, אלה **רוחנית**, לטובת החלק הא-לוהי שבאדם. והטבה זו היא ההתגלות והחיבור של האין סוף הא-לוהי עם הנשמתו של האדם. שפע רוחני זה נקרא "דבקות", "עולם הבא", "גמר התיקון", "גאולה שלמה". מושגים אלה מתארים תקווה עתידית של העולם כולו, אך גם שאיפה קיומית של כל אדם בחייו על האדמות דווקא.

שנית, הטבה זו **מטרתית**, בחינת "סוף המעשה במחשבה תחילה", כי היא מתגלה רק בסוף כל תהליך התיקון שהנשמה עוברת. אך התהליך זה רצוי ומתוכנן במחשבת הבריאה. ויתכן שלנשמה ייקח שש אלפי שנים להגיע לייעודה. אך יעוד זה קבוע מראש, ודאי ובלתי נמנע. כי אצלו יתברך, מחיצת הזמן אינה קיימת, ורצונו מתבצע תכף ומיד. אך כלפי הנבראים, החיים במחיצת הזמן, התגלות תוכנתו של הבורא היא עיתית, הדרגתית, ומלווה בעצירות, וייסורים לא מובנים. גם ה"עונש", שהיא תחושת ההסתר הגדול, והעלם ה' הוא "מטרתי" בלבד, קרי, על מנת לקדם אם האדם לעבר היעד, ולכן הוא לטובת נשמתו הנצחית, גם אם האדם אינו יכול להבין זאת בכוח שכלו, אלה זקוק לכוח האמונה.

רפואת הנפש
(הרב אסף אהרון מכבי)

כידוע, עיקר ההבדל בין שמחה אמיתית הבאה מלמעלה מן הקודש (בסוד 'נחת רוח'), לבין שמחה הבאה מלמטה מן החול (ע"י תענוגות העוה"ז), הינו היות שמחת הקודש היא **שמחה תמידית**, שלא כשמחת החול המשולה לתענוג היין הגשמי, שאחרי יפיג יינו אחריתו שמחה תוגה.
וצריך להבין יותר זאת השמחה התמידית מה היא?
דע, שהיא גילוי המעלה העצמית, גילוי הנשמה, היינו סוד **שם הוי"ה, היינו אור עצמי שאינו מתעלם**.
ועוד נראה לבאר שזה סוד ה'שכר הנצחי' המובטח לנו, הרי העבר עבר ונעלם, והעתיד - כשיגיע יחלוף ויהפך לעבר גם הוא ויעלם, אם כן, רק ההווה הווה ונמצא תמיד, היינו הוי"ה – האור העצמי שאינו מתעלם. אם כן, היות האדם מגיע לעצמותו הזאת, היא היכל המלך ושכרו הנצחי. ודי בזה למשכילים.

וכיצד השמחה באה למעלה מן הקודש כד' לעיל? אעתיק לך מספר עמוד העבודה ז"ל:
"דבקות מחשבתו של אדם במציאות החכמה שבעולם הוא דבוק עצום מאוד כי מחשבתו של אדם סופגת החכמה בתוכה והחכמה מתפשטת ומתלבשת בכל המחשבה והנה **מציאות החכמה ודבקות המחשבה הוא בעצם הדבוק בבורא ית"ש** כי החכמה היא א-לוהותו והאל ית"ש הוא מקור החכמה וכל מה שיוסיף להעמיק דבקות מחשבתו בחכמה ימשיך על עצמו חכמה עמוקה יותר כי כפי עוצם עומק דיבוק מחשבתו בחכמה, כמו כן עוצם המשכתו בחכמה, וזהו שמפורסם בספרים כפי התקרבות האדם אל הבורא כן התקרבות הבורא אל האדם".

הפרשה בדרך ה"שפת אמת"
(הרב מנחם סוכות)

<u>איפה הבית?</u>

וַיִּירָא וַיֹּאמַר, מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם.
חז"ל מלמדים אותנו ש"יעקב קראו בית", שבשונה מאבותיו, יעקב קורא למקום תפילתו בית. איך אפשר לעמוד על הר חשוף ולקרוא לו בית? מה בכלל המשמעות של האמירה הזו?
את דרכו של יעקב מבית אביו, את מפגשו עם הר המוריה מתאר הפסוק, *וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.* מה בדיוק קרה כאן?
את משמעות המילה "ויפגע" דרשו חכמנו "שקפצה לו הארץ". מה תועלת באותה הקפיצה? האם לא היה נכון יותר לתאר שהוא קפץ ולא שהארץ קפצה? ומיד לאחר מכן יש תיאור של לקיחת האבנים ושימתם מתחת לראשו, מדוע יעקב לוקח את האבנים? למה זה חשוב כל כך להתייחס לפעולה הזו?
כשיעקב נאלץ להיפרד מבית הוריו זה אינו רק ניתוק מהאנשים האהובים עליו, הוא מתרחק גם מהארץ הקדושה בה גדל. יעקב שם פעמיו לחרן אך יחד עם זאת הוא מסרב להיפרד. לא רק מהמגורים בארץ הקודש, הוא מתקשה להיפרד מכול רגב אדמה, מכל אבן. בזמן שהוא מורחק הוא מרגיש את מה שהוא עוזב. הוא עבר ארבע עשרה שנה של "טמירה" בבית מדרשו של שם, של התחברות פנימית ועכשיו הוא מרגיש עוד יותר כמה הארץ קדושה, כל חלק ממנה.
את הפסוק בתהלים, *כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ*, הבינו רבותינו כפשוטו, הגמרא מספרת על רבי אבא שהיה מנשק את אבני עכו בדרכו לצאת מהארץ. יעקב אבינו לוקח את אבני הארץ ומניחם מראשותיו, באהבה ובגעגוע. והארץ לא נשארה לו אדישה, הארץ קפצה אליו. ירמיהו הנביא קורא לארץ "אֶרֶץ חֶמְדָּה, נַחֲלַת צְבִי". בגמרא מוסבר שהארץ נקראת ארץ צבי מכיוון שהיא משתנה לפי יושביה, היא מתכווצת ומתפשטת. אבל השינוי אינו רק במרחק הגיאוגרפי. גם במרחב הזמן הארץ יכולה לקפוץ. יש עיתים בהם קדושת הארץ גלויה, כמו בזמן בית המקדש, ויש זמנים שקדושתה נסתרת כמו אחר החורבן. בזמן האבות קדושת הארץ עדיין לא נגלתה אך געגועיו של יעקב הביאו אליו את הארץ בזמנה הגלוי ביותר.
המדרש כאן מתאר את מצב הגילוי של יעקב אבינו במילים העוצמתיות של דויד המלך, *צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי, כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי, בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם . כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִיךָ...*, יעקב כל כך מפחד מהריק הרוחני אליו הוא נאלץ ללכת, מארץ הציה אליו הוא נשלח וכאן ה' מגלה לו סוד. ככל שתרבה בכמיהתך כך תגלה שאינך רחוק כלל, "כן" – בדיוק כמידת הצימאון והגעגוע לקדושה, כך "בקודש חזיתיך", כך תמצא את עצמך מוקף בקדושה העמוקה ביותר.
וכשיעקב קם משנתו הוא ראה לאן הובילו אותו אותם הגעגועים לארץ הקודש. "אין זה כי אם בית אלוקים". הארץ הגיעה אליו במלוא הדרה, הזמן הגלוי ביותר שלה קפץ עד אליו והוא ראה את עצמו עומד באותו הבית, בבית המקדש.

אור פנימי
חינוך לצמיחה רוחנית

בסוד הלשון
(יוסף בכו)

<u>ויצא לשוח בשדה - יעקב ממשיך דרכו של יצחק</u>

פרשת "**ויצא**" מעידה כי יעקב אבינו מקבל את **ציווי** אמו רבקה מהפרשה הקודמת **לצאת** לגלות מ**א**רץ **י**שראל חרנה, לדודו לבן הארמי. *"ויעקב אבינו גלה לחרן, בורח בנפשו ונתיירא שלא יהרוג אותו הרשע עשו אחיו, מכוון שראהו הקב"ה בצרה גדולה נגלה עליו בחלום"(מדרש תנחומא,ויצא סימן א)* והיכן?בהר המוריה, *"וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם... וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ"(ויצא כח,יא-יב).* ליעקב **אצה** הדרך בדרך נס בעודו מתקן תפילת ערבית, כמו שמפרש רש"י: "***ויפגע*** *במקום-רבותינו פרשו לשון תפלה כמו (ירמיה ז טז) ואל תפגע בי, ולמדנו שתקן תפלת ערבית. ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפצה לו הארץ"* ומדוע פגיעה לשון תפילה? כי בתיבה **פגיעה** יש הצרוף **פה גע יה**, כלומר על ידי **יגיעה** של דבור הבל ה**פה**, ניתן **להגיע** ולמצוא את ה' ממש כמו בן את אביו. ואז ניתן להאמין, כי יש בכוח המתפלל להפוך את הגזירה - כמו שכותב רבי יצחק *"יגעתי ומצאתי, תאמין"(מסכת מגלה ו,ב).* אכן, ניתן להפוך את הגזירה, כמו שכתבו חז"ל: "צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים". גם מצאתי, כי צירוף של הפועל **הפך** הוא **כפה**, המרמז לדוגמה, על האב שנכנע לדבוריו המתוקים של בנו **הכופה** בצורה זו את רצונו על אביו. ולעתים גם מצליח **להפוך** את רצון אביו, למתק את מידת הדין ולזכות למידת הרחמים.

יעקב הצדיק **חולם** את חלום הסלם אבל הוא גם **לוחם** מקבי ממש. שכן **יעקב** בגימטריה יוצא **פ+קב**. המרמז כי ניתן ללמוד מיעקב שתיקן את תפילת ערבית, שצריך לפתוח את פינו ובאמצעות השיחה ודבור אמיתי של מלים וחיתוך האותיות ניתן לשבור לרסיסים **במקבת** (בפטיש) את לב האבן, האוטם את המקום לחבור רגשי בין אדם לאדם ובין אדם למקום. חזוק לכך מצאתי בדברי רבי נתן, תלמידו של רבי נחמן מברסלב, ששינת יעקב במקום ההוא *"מרמז על תקף הגלות הזה שהתפלה הוא בבחינת שנה בלי כונה כעת...הינו שבתקף הגלות שמתגברת הסטרא אחרא מאוד על עבודת התפלה, אז אין שום עצה להנצל כי אם על ידי האמת, דהינו לראות לדבר הדבור האמת ממקום שהוא. ועל ידי זה יכולין לצאת מן החושך ולעלות בתכלית העליה...סלם בגימטריא קול, בחינת הקול קול יעקב, שהוא קול היוצא באמת..כי עקר עלית התפלה ותקונה הוא רק על ידי האמת כנ"ל"(הלכות חנוכה ו,אות ג)* לכן כה חשובה היא כל כך מעלת עצת ההתבודדות שמציע רבי נחמן מברסלב לאיש הישראלי.

יעקב אמנם **יצא** מארץ ישראל **לגלות** בחרן אלא בכדי **לגלות** את כוחותיו ואז **להוציאם** אל הפועל. כמו שמימש את עצמו הן חומרית והן רוחנית, כשרעה את צאן לבן וגם כאשר התחתן עם בנותיו: רח**ל** ו**ל**אה. ומהן ומשפחותיהן: ב**ל**הה וז**ל**פה נולדו י"ב שבטי ישרא**ל**.

האות המשותפת בשמות כל ארבעת האמהות ולישראל היא האות **ל**מד. האות הגבוהה ביותר מכל כ"ב אותיות שפת הקודש. בתיבה **למד** הצרוף **ל**(י)**ד**(ה)+**מ**(40 ימים השתוקקו בנ"י לתורה) המרמזים על ההשתוקקות של האמהות ללדת בנים, כמו שקוראת רחל ליעקב *"הָבָה לִּי בָנִים, וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי"(ויצא ל,א).* כי רחל כמו כל האמהות ידעו כי י"ב הבנים יהוו את הבסיס להיות עם סגולה מבין כל העמים גם להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש". רמז נוסף לכך, שאם נכתוב את האות למד במילוי נקבל **למד-לת-ו** ואז נקרא את התיבה **תלמוד** - זו התורה שבעל פה שאותה קבל רק עם ישראל. אז בע"ה שנזכה להשתוקק ללמוד תורה ללמדה ולקיימה הלכה למעשה אמן כן יהי רצון.

לתגובות
besod.halashon@gmail.com

אור פנימי
חינוך לצמיחה רוחנית